

NA'İMÎ'NİN MANZUM KASİDE-İ BÜRDE TERCÜMESİ

Mevlüt İLHAN¹

Özet

İslam dünyasında önemli bir yere sahip olan Kasîde-i Bürde, İmam Busîrî tarafından kaleme alınmıştır. İmam Busîrî'nin gördüğü bir rüya üzerine yazdığı bu kaside, Hz. Peygamber'i övmesi yönüyle İslam dünyasında oldukça ilgi görmüştür. Kaside; Farsça, Türkçe, Urduca, İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca gibi çok sayıda dile tercüme edilmiştir. Türk-İslam coğrafyasında şifa vermesi niyetiyle hastalara okunmuş, camilerde makamla söylenmiş, medreselerde ders olarak okutulmuştur. Türk edebiyatında da çok sayıda tercüme ve şerhi bulunan kasidenin bir tercümesi de kaynaklarda zikredilmeyen bu tercümedir. Na'îmî mahlaslı biri tarafından kaleme alınan bu tercümenin tespit edilen tek nüshası Amasya Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesinde yer almaktadır. Bu çalışmada söz konusu tercüme tanıtılacaktır. Öncelikle şekil ve çeviri hususiyetleri açısından değerlendirilecek olan eserin sonrasında metnine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kasîde-i Bürde, İmam Busîrî, Na'îmî, Tercüme, Manzum Tercüme

NA'İMÎ'S VERSE TRANSLATION OF "QASIDE OF BURDE"

Abstract

The Qaside of Bürde, which has an important place in the Islamic world, has been received by İmam Busîrî. This qaside has received much attention in Islamic world for Prophet Muhammed's praise. The qaside has been translated into many languages such as Persian, Turkish, Urdu, English, German, French, Italian, Spanish. In Turkish Islamic geography, this qaside was read for healing to patients, was told in mosques, was taught as a lecture at the schools. The Qaside of Bürde's, which has many translations and explanations in Turkish literature, another translation is not mentioned in the sources is Na'îmî's verse translation. This translation is found in the Amasya Beyazıt manuscript library. In this study, the translation will be introduced. First, the work will be evaluated in terms of form and translation specifics, the text of the translation will be given afterwards.

Keywords: The Qaside of Bürde, İmam Busîrî, Na'îmî, Translation, Verse Translation

¹ Arş. Gör., Amasya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ilhanmevlut@gmail.com

GİRİŞ

İmâm Busîrî'ye ait Kasîde-i Bürde, İslam edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Bu ehemmiyetin hiç kuşkusuz Türk edebiyatına da yansdığı görülmektedir. Aşağıda hakkında bilgi verilecek olan Na'îmî'ye ait tercüme, bahsettiğimiz ehemmiyeti gösteren örneklerden sadece biridir. İslam dünyasında, önem atfedilen ve çok rağbet gören başka kasîde örneklerine de rastlanmaktadır. Yine Kasîde-i Bürde diye adlandırılan ve zaman zaman İmâm Busîrî'nin kasidesi ile karıştırılan Kab bin Zühayr'e ait *Bânet Su'âd* Kasîdesi de İslam coğrafyasında ilgi gören kasidelerdendir. Bu örnekler; Ali b. Osman el-Üşî'nin *Kasîde-i Emâlî'si*, Hızır Bey'in *Kasîde-i Nûniyye'si*, İbn-i Nahvî'nin *Münferice Kasîdesi* gibi eserlerle çoğaltılabilir. Bu çalışmada İmâm Busîrî tarafından kaleme alınan ve Kasîde-i Bürde diye meşhur olan kasidenin, Na'îmî tarafından yapılmış tercümesi hakkında bilgi verilecektir.

İmâm Busîrî ve Kasîde-i Bürdesi²

1 Şevvâl 608/7 Mart 1212 tarihinde doğan ve babasının köyüne nisbetle Busîrî diye meşhur olan İmâm Busîrî'nin tam adı Muhammed b. Sa'îd b. Hammâd b. Muhsin b. Abdullah b. Hayyân b. Sanhac b. Mellâl es-Senhâcî el-Busîrîdir. Busîrî'de büyüyüp yetişen ve kâtiplik, mübâşirlik, mutasarrıflık, hattatlık, küttâb hocalığı gibi görevler yapan şairin ölüm tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte H 696/M 1296-1297 veya H 697/M 1297-1298 tarihi en yakın tahmin olarak kabul edilmektedir.

İmâm Busîrî'nin *Kasîde-i Bürde* olarak meşhur olan şiirinin asıl ismi *el-Kevâkibü'd-Dürriyye fi Medhi Hayri'l-Berriyye*'dir. Bu kasîdeye *Bür'e*, *Bürdiyye*, *Büreyye*, *Kasîdetü's-Şedâid* gibi isimler de verilmiştir. 161 beyitten oluşan ve *müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fe'ilün* vezniyle yazılan kasîde, şair tarafından bölümlere ayrılmamış olmasına rağmen şârihler ve üzerinde çalışanlarca genelde on bölüm halinde ele alınmıştır.

Kasîde-i Bürde'nin yazılış sebebi şairin Hz. Peygamber'i gördüğü bir rüyasına dayanmaktadır. Kasîde-i Bürde'nin birçok şerhinin başında anlatılan bu rüya kısaca şöyledir: Hayatının sonuna doğru felç olan İmâm Busîrî, şifa duasına vesile olması için Peygamber Efendimizi öven kasidesini yazar. Bir gün rüyasında Hazret-i Peygamberi görür ve ona da bu kasîdeyi okur. Kasîdeyi çok beğenen Peygamber Efendimiz sırtındaki hırkasını çıkarıp İmâm Busîrî'ye giydirir ve bedeninin felçli yerlerini de mübarek elleriyle ovar. İmâm Busîrî uyandığında Peygamber Efendimizin rüyada giydirdiği hırkanın sırtında olduğunu ve kendisinin de felçten kurtulduğunu görür.

Arapçada "bürde" hırka, "bür'e" de şifa anlamına gelir. Bu yüzden kasîde, *Kasîde-i Bürde* ve *Kasîde-i Bür'e* isimleriyle meşhur olmuştur. İmâm Busîrî'nin *Kasîde-i Bürde'si*, Müslüman toplumları çok etkilemiş ve bunun sonucu olarak Farsça, Türkçe, Urduca, Peştuca, Pencapça, Malayca gibi diller yanında İngilizce, Almanca, İtalyanca, Fransızca ve İspanyolca gibi birçok Avrupa diline de tercüme edilmiştir. Kasidenin Türkçe, Arapça ve Farsça şerhlere konu edildiği, hatta kendisine nazireler yazıldığı da tespit edilmiştir. Kasîde-i Bürde, Müslüman Türklerin de beğenisini kazanmış, şifa vermesi umuduyla hastalara okunması, camilerde makamla kıraat

² İmâm Busîrî ve Kasîde-i Bürde'si hakkında birçok ayrıntılı çalışma yapılmıştır. Bizim çalışmamız İmâm Busîrî'nin kasidesinin bilinmeyen Türkçe manzum bir tercümesiyle ilgili olduğu için, İmâm Busîrî'nin hayatı ve eserleriyle ilgili bilgileri buraya aynen aktarmak yerine ilgili kaynaklara işaret etmenin yeterli olacağını düşünüyoruz. Bu bölümde yazdıklarımız, temel kaynaklarda aynen tekrarlanan değişmez bilgiler olduğu için ilgili kısımlarda ayrıca kaynak gösterme gereği duymadık. Konuyla ilgili temel kaynaklar için bkz: (Sezer 1985), (Şahin 1997), (Kaya 199: 470-71).

edilmesi, medreselerde ders olarak okutulması yanında Türk edebiyatında da geniş bir şekilde yer almıştır (Özel 2014).

Ebubekir Sıddık Şahin ve Sadık Yazar'ın çalışmalarına göre *Kasîde-i Bürde*'nin Türkçede yirmi iki şerhi, otuz dokuz tercümesi vardır (Şahin 1997: 72), (Yazar 2011: 587-622). Sadık Yazar'ın tezinde bazı şerhlerin nüshalarına veya bu şerhleri çalışan araştırmacılara da işaret edilmiştir. Çalışmamıza konu edilen metin ise Na'îmî mahlaslı birisi tarafından kaleme alınmıştır. Bahsi geçen kaynakların hiçbirinde bu tercümeden bahsedilmemektedir.

Na'îmî ve Tercüme-i Kasîde-i Bürdesi

Kasîde-i Bürde'nin bu tercümesinin sahibi Na'îmî mahlaslı biridir. Tercümesinin sonunda yer alan üç beyitlik dua bölümünde kendisinden "Na'îmî" diye bahseder.

Ey Na'îmî gâfil olma hâlisâne ümmet ol

İt salâtı hem selâmı ol resûle subh [u] şam

Kaynaklara baktığımızda Na'îmî mahlasını kullanan 6 isme rastlanmıştır. Bu isimlerden Kanunî Sultan Süleyman devri şairlerinden H 971/M 1563-1564 yılında vefat eden Na'îmî Çelebi'nin reisü'l-küttâblık yaptığı bilinmektedir (Kutluk 1989: 998). İstanbullu olan Na'îmî Çelebi'nin *Kasîde-i Bürde* tercümesi yazdığına dair kaynaklarda bilgiye rastlanmamıştır.

Kaynaklarda adı geçen bir diğer Na'îmî, Çeşmeci-zâde Abdullah Efendi'nin oğlu Çeşmeci-zâde Ni'metullâh Na'îmî Efendi'dir. Müderris ve hattat olan Çeşmeci-zâde Na'îmî'nin eserleri arasında *Kasîde-i Bürde* tercümesi olduğuna dair bilgiye rastlanmamıştır. Çeşmeci-zâde, H 974/M 1566-1567 yılında vefat etmiştir (Kutluk 1989: 997).

Tuhfe-i Na'îlî'de yer alan bilgilere göre H 1079/ M 1668-1669 yılında vefat eden Ali Efendi'nin oğlu Seyyid Hasan Efendi ile Bursalı olan ve Cânânî Musliyi diye bilinen Müderris ve Mahkeme Kâtibi Na'îmî'nin de *Kasîde-i Bürde* tercüme ettiği belirtilmemiştir (Şener 2013: 247-248). Yine Na'îmî mahlaslı, Edirneli Kurt Bâlî'ye ait bir *Kasîde-i Bürde* tercümesine rastlanmamıştır.

Bunların dışında H 1299/M 1881-1882 yılında vefat eden İmam-zâde Ömer Na'îmî Efendi tarafından *Kasîde-i Bürde* şerhi yapılmıştır. Mezkûr şerh, Erol Ayyıldız (1998) tarafından bir bildiri olarak tanıtılmıştır. Yukarıda bahsettiğimiz, kaynaklarda zikredilen Na'îmî mahlaslı kimselerden *Kasîde-i Bürde* hakkında eser sahibi olan tek kimse İmam-zâde Ömer Na'îmî Efendi olsa da bu, onun elimizdeki tercümenin mütercimi olduğunu göstermez. Zira İmam-zâde Ömer Na'îmî Efendi'ye ait söz konusu eser tercüme değil şerhtir. Kaynaklarda zikredilen Na'îmî mahlaslı 6 âlimden herhangi birinin mi yoksa bunların dışında göremediğimiz veya kaynaklarda ismi geçmeyen Na'îmî mahlaslı birinin mi bu eseri tercüme ettiği hakkında bir kanaate varamadık.

Na'îmî'nin bu manzum tercümesinin tespit edebildiğimiz tek nüshası, Amasya Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi BA 01539 numarada 202b-214a sayfaları arasında kayıtlıdır. 12 varaktan oluşan nüshada Kaynak eser siyah, Na'îmî'nin tercümesi ise kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Beyitlerin mısralarının yan yana yazıldığı bu nüshada her

bir sayfada 7 beyit ve tercümesi yer almaktadır. Harekeli nesih hattıyla kaleme alınan nüshanın müstensihî ve istinsah tarihi belli değildir.

Tercümenin Şekil ve Çeviri Hususiyetleri Açısından Değerlendirilmesi

Na'îmî tercümesine ait elimizde tek nüsha bulunmaktadır. Nüshada müstensih adının yer almaması, nüshanın da müellif nüshası olup olmadığını tespit edemeyişimiz imlâ ile ilgili hususiyetleri müellife atfedememize sebep olacaktır. Bu nedenle bu hususlar müellifin dil bilgisiyle ilgili olabileceği gibi müstensih'in bilgisi ile alakalı olabilir.

Nüshada bazı tamlamalar sadece hareke ile gösterilirken bazı tamlamalar hareke ve “ye” harfi ile birlikte gösterilmiştir. Ayrıca birçok beyitte de bağlaç olarak kullanılan “vav” harfi yerine tamlama olarak anlaşılacak “esre” harekesi kullanılmıştır. Metinde, bahsedilen durumlarda bağlaç, köşeli parantez içinde “[ü]/[u]” şeklinde gösterilmiştir. 6. beyitteki “bân [u] ‘alem”, 10. beyitteki “derd [ü] gam”, 11. beyitteki “levm [ü] zem”, 13. beyitteki “şeyb [ü] herem”, 19. beyitteki ayb [u] zemm, 36. beyitteki “bay [u] gedâ”, 44. beyitteki “fazl [ü] ‘izem”, 47. beyitteki “şekk [ü] vehm”, 56. beyitteki “hayl [ü] haşem”, 90. beyitteki “hulk [u] şiyem”, 97. beyitteki “hüsn [ü] kıyem”, 141. beyitteki “şi'r [u] hizmet” bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Na'îmî tarafından kaleme alınan *Tercüme-i Kasîde-i Bürde*, kaynak metinden farklı olarak *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* vezniyle yazılmıştır. Ancak şairin aruzu uygulamada çok başarılı olduğunu söylemek mümkün değildir. Örneğin;

Nefs-i azgun ser-keş gibi döndürür kes kandedür

Esb-i serkeş gibi râhı döndürür hoşça likâm

ilk mısradaki yer alan “-keş” hecesinin açık bir hece olması gerekirken kapalı bir hece kullanılmıştır.

Sîr u açlık fitneyândır zâhidâ sen kıl hazer

Belki açlık irgürür tokluga nisbet[le] elem

Yukarıdaki beytin ikinci mısrasında ise hece eksikliği tespit edilmiştir. Köşeli parantez içinde gösterilen [le] hecesi hem beyti daha anlamlı hale getirmekte hem de eksik heceyi gidermektedir.

Bazı beyitlerde de müstensih'in yanlış yazma ihtimalini akla getiren hece eksikliklerinden kaynaklı aruz hataları tespit edilmiştir. Örneğin aşağıdaki beytin ikinci mısrasında “acîb” kelimesi yerine “acâyib” yazılsa aruz problemi ortadan kalkacaktır.

Ol meyân râhîde anlar satr iderler zâhide

Bir 'acîb hatt-ı ekmele yok vukû'î ez-kalem

Metne aruz açısından bakıldığında, elimizdeki nüshadan hareketle Na'îmî'nin aruz açısından sağlam bir metin kurmadığı sonucuna varılabilir.

Mim harfi ile kafiyeleşen *Kasîde-i Bürde*'nin Na'îmî tarafından kaleme alınan tercümesinde de aynı kafiye kullanılmıştır. Ancak mütercimim kafiyeyle sağlamak adına birçok beyitte kaynak metindeki Arapça kelimeyi aynen kullandığı görülmektedir. Örneğin ikinci beyitte “مِنْ إِضْمٍ” şeklinde yer alan ifade “min izam” şeklinde

tercümede de aynen kullanılmıştır. Yine yedinci beyitte “عَنَمَ” ifadesi “anem”, on üçüncü beyitte “الشَّيْبِ وَالْهَرَمِ”, “şeyb ü herem”, yirmi altıncı beyitte “عُقْمَ” “ukem”, otuz ikinci beyitte “عَصَمَ”, “isam” şeklinde kaynak metinle aynı kelime kullanılarak kafiye sağlanmıştır. Buna benzer örneklere yaklaşık 80 beyitte rastlanmıştır. Buradan hareketle mütercimim kafiyeyi sağlamak adına kaynak metindeki ilgili kelime ya da kelime grubunu % 50 oranında aynen kullandığını söylemek mümkündür.

Kasîde-i Bürde tercümesinde dikkat çeken bir diğer durum ise Arapça harf-i cerr olan “min” yerine Farsça “ez” eki kullanılmasıdır. Örnek vermek gerekirse, kaynak metinde yer alan “مِنَ الْعَدَمِ” ifadesi “ez-adem”, olarak tercüme edilmiştir. 39. beyitte “مِنَ الدَّيَمِ” ifadesi “ez-diyem” şeklinde, 65. beyitte “مِنَ مَعْنَى” ifadesi “ez-me’ânî” olarak, 128. beyitte “مِنَ الْوَحَمِ” ifadesi “ez-veham” şeklinde, 129. beyitte “مِنَ اللَّمَمِ” ifadesi “ez-lemem” şeklinde, 131. beyitteki “مِنَ السَّلَمِ” ifadesi “ez-selem” şeklinde tercüme edilmiştir.

Metnin tercüme yönüyle ilgili olarak dikkat çektiğimiz bu husus da göstermektedir ki, elimizdeki tercüme, kaynak metnin anlaşılmasını sağlaması açısından problemler taşımaktadır. Kaynak metnin beyitlerinin büyük bölümünde son kelimelerin tercüme metne aynen alınması tercümenin anlaşılabilirliğine hanel getirmektedir.

Metin

[202b]

Bismillâhirrahmânirrahîm

- 1 Kıl tezekkür kılmasından bilmegin zî-selem
Mezc idüp dem’i dem’ ile akdı çünkü ber-devâm
- 2 Semt-i yârdan bilmedi kim esdi mi bâd-ı sabâ
Yohsa gice zulmetünde şu’leden mi min izam
- 3 Gözlerüne dem’ini tut dinse turmaz ol akar
Kıl tevâfuk kalbe dirsen ızıraren yandı hem
- 4 Sırr-ı cânân gizlenür mi sandı ‘âşık bî-meded
Dem’i sâil kalbi yanar âteş-i sûz-ı elem
- 5 ‘Âşık ol dem’i döke mi ‘ışk-ı cânân olmasa
Giceler ihyâ ider mi zikriçün bân [u] ‘alem
- 6 ‘İşkî inkâr mümkün olmaz sende vardır şâhidân
Dem’-i âdil kalb-i sûzân hâzirândur hükme hem

7 Hüzni isbât eylemişdür hat çeküp ruhda hemân
Sufreti benzer bahâra lâle-veş reng-i 'anem

[203a]

8 Ol hayâl-i yârdur ancak gözden iden hâbı dûr
'Âşıkı lezzât-ı 'ışka irgüren vasl-ı elem

9 Sen benüm 'Uzriyye mensûb 'ışkda özrüm kıl kabûl
Çün kirâm-ı nâs olanlar redde açmaz kat'a fem

10 Hâl-i 'âşık fâş olupdur setrine yokdur mecâl
Gitmesi mümkün degildür gönlümüzden derd [ü] gam

11 Hâlis itdün nushı zâhid istimâ'ı dil degül
Şöyle bil ki hâl-i 'âşık kör-durur ez levm [ü] zem

12 Töhmete kıldum sezâ-vâr pîr-i nâsıh pendini
Çün ezelden bu meseldür nush-ı pîrde yok tühem

13 Nefs-i bed emmâre nâdân olmadı çün mütta'iz
Kûs-i rihlet irdi gûşa korkudup şeyb [ü] herem

[203b]

14 Olmadı nefsum müheyyâ fi'l-i aslah dayf için
Başa nâzil bir müsâfir dutmadum ben muhterem

15 Ger resîde olsa dâ'im ben anı tekrîm idüp
Örter idüm ben nişân-ı pîrligi şimdi ketem

16 Nefs-i azgun serkeş-[âsâ] döndürür kes kandedür
Esb-i serkeş gibi râhı döndürür hoşça likâm

17 Kırmak olmaz şehvetin bil nefsun ol isyân-ile
Arturur kim iştihâsin kuvveti şol pür-şikem

18 Nefsi sıbyân misli ihmâl ger idersen fer bulur
Şîr-i mâderden ayırsan bi'z-zarûre munfatım

19 Nefsi men' it her işinden hükm-i bedden kıl hazer
Ger hevâ gâlib olunca katl ider yâ ayb [u] zemm

20 Çend-i zînet virdi nâsa nefsi-i kâtil lezzetün
Gizlü çünkü bilmez anı kankı yigü içre semm

[204a]

21 Nefsüni sen gör bir işde sa'y idüp mürgâde ol
Hazz iderse anda mezbûr anı kıl sen müttehem

22 Sîr u açlık fitneyândur zâhidâ sen kıl hazer
Belki açlık irgürür tokluğa nisbet[le] elem

23 Dök yaşı sen ol harâmla pür olan gözden şehâ
Çok bükâyâ kıl mülâzım hem dahi men'-i nedem

24 Nefs ü şeytâna muhâlif ola gör ger merd isen
Pend-i hâlis kılsalar da mezbûrân çün müttehem

25 Sen tevâfuk kılma cânâ ihtirâz it dinle söz
Çünkü bildün mekr-i hasmı hem dahi cevri hakem

26 İsterem afvı Hüdâ'dan şol ilimden yok 'amel
Nisbet itdüm anı nesli yok netîce ol 'ukem

27 Âmir-i hayr oldum ammâ hayfa kendüm tutmadım
İstikâmet itmez iken istakim emrün diyem

[204b]

28 Mevtten evvel zâd tedârik ben nevâfil kılmadım
Farz namaza kasır kıldım savma yokdur dahi hem

29 Seyyid-i 'âlem tarîkin terk idüp ben azmışam
Giceler ihyâ iderken pâyine irmiş verem

30 Hem riyâzet eylemekden karnına bağlardı ol
Zîr-i sengde tayy iderdi bûriyâyı hoş ne'am

31 Kûh-ı 'âlf altun olmak hazretine arz şud
Andan i'râz eylemişdür ma'den-i 'âlf-himem

32 Çün zarûret ihtiyâcı zühdüni te'yîd ider
Ol zarûret da'vet itmez zâtı çün ehl-i isam

33 Bil zarûret da'vet itmez kendüyi ednâya kim
Zât-ı pâki gelmeseydi dünyâ çıkmaz ez-adem

34 Seyyid-i dünyâ vü ahret mefharıdur ins ü cân
Zâtı rahmet cümle halka hâdî ol 'Urb u 'Acem

[205a]

35 Emr ider ma'rûfla halka münkerâtdan nâhî hem
Ekmelidür cümle halkun asdak-ı kavli ne'am

36 Hem habîb-i Hak olupdur melce'-i bay [u] gedâ
Küllî hevlin şâfi'idür ol resûl-i muhterem

37 Bir delîl-i Hakk'a dâ'î kim yapışdı hasbeten
Şol delîle urdı destün ittisâli ber-kıyâm

38 'Âlf cümle mürsel üzre zâhir ekmel bâtını
Kim mukâbil rütbesinde çünki zû-ilm ü kerem

39 Ol resûl-i müctebâdan enbiyâlar mültemis
Bir avuç sudur denizden yek yudumdur ez-diyem

40 Enbiyâlar vâkıf oldı hadleründe ber-karâr
Bil 'ilimden nokta misli yâ odur şekl-i hikem

41 Ekmel oldur sûretünde ma'nâda hâlis etem
Kıldı mahbûb ol Resûl'i Hâlık-ı nâs ne'am

[205b]

42 Hüsnine yokdur müşâbih mecma'-i hulk-ı hasen
Bir ferîde cevher ol ki kâbil olmaz inkisem

- 43 Terkini kıl ol Nasârâ da'vâsın 'îsâ için
Her ne ile vasf idersen anda ol sen mültezem
- 44 Ol şerefdan her ne var ki zât-i pâki kıl neseb
Cümleden kim kadri yüce ma'den-i fazl [ü] 'izem
- 45 Hazretin yok fazlına had çünkü ekme ez-rusûl
Kankı dil kim kıla vasfın yaza mı anı kalem
- 46 Şol 'alâmet ger 'izamda kadrine enseb ola
İsmi anılsa bil nidâda cân bulur cism-i 'adem
- 47 Olmayan Hâdî 'akıldan bizi ta'cîz kılmaz ol
Çünkü eşfak ümmet üzre bizde yokdur şekk [ü] vehm
- 48 Zât-ı pâkin bilmedi kim halkı hep ta'cîz edip
Kühünü yakın ırakdan anlamaz sâhib-fehim
- [206a]**
- 49 Âfitâbdur bil zuhûrı ol ırakdan gözlere
Dîdeler 'âciz yakında nûrı görmez çünkü kem
- 50 Nice anlar kadr-i şânın çünkü nâ'im cümle nâs
Kıldı kâni' cümle halkı şugl-i dünya hâb hem
- 51 'İlm-i nâsın meblağı çün ol beşerdür dir ana
Lîk zât-ı 'âli cezmen ol Resûl-i zî-kerem
- 52 Cümle mürsel geldiler kim her biri âyât ile
İttisâli anlara ol nûr-ı Ahmed'dendi hem
- 53 Ol Muhammed şemse benzer sâ'iri oldu nücûm
Nûr-ı kevkeb zâhir olur ger olursa gün 'adem
- 54 Ol Nebînün zâtı ekrem şânı çün hulk-ı hasen
Cem' idüp hüsn-i kemâli na't-ı pâk ile müttesim

55 Nûr gibi zâhir vücûdı hem şerefde mâh-i tâb
Yemm gibidür hem keremde dehre mânend hem-himem

[206b]

56 Hem celâlet hem şecâ'at anda ancak münferid
Gayretinden ol resûlün bilki çün hayl [ü] haşem

57 Dürr-i yektâdur vücûdı hıfz olundu der-sadef
Nutm-ı pâki zâhir olsa ez-dehân-ı mübtesim

58 Andan atyeb hâk olur mı bûs ide endâmını
Çok sa'âdet vardur ana ide takbîl hem de şem

59 'Unsur-ı pâkden zuhûrı mevlidi ol hazretün
İbtidâsı rahmet ancak intihâsı muhterem

60 Ol vilâdet vakti oldur bildiler kim ehl-i fürs
Çünkü zâhir kendülerde çok 'ukûbet hem nikam

61 Ol vilâdet gicesinde şak sarâyı Kırânun
Çün tagıldı ceş ü ensâr ictimâ'ı oldu kem

62 Şakk-ı mezbûr gussasında söyünüp enfâs-ı nâr
Sâhî oldu bahr-i Sâve kalmadı hiç anda nem

[207a]

63 Sâve ehli gussa-hûndur çünkü deryâ kalmadı
Kim ki teşne geldi ana buldı ancak derd ü gam

64 Âb olan yerler cemî'an san pür âteş 'an-asıl
Çünkü ana irdi gussâ küllü âteş oldu hem

65 Nûr-ı Feyyâz berk urınca sayha kıldı cümle cin
Çünkü hak zâhir olupdur ez-me'ânî lafzı hem

66 Oldılar kör cümle küffâr müjdeyi yok istimâ'
Berk-i havfı kılmaz inkâr anladılar ehl-i şum

- 67 Küfr ü tuğyân ehline çün didiler kâhinleri
Dîn-i bâtil hîç tutar mı bil esâsı hem kıyem
- 68 Gördüğinden sonra şeytân âteş-i recm-i nücûm
Ol nüzûli anı gökden bil perîşân hem sanem
- 69 Anı işitdi cümle küffâr tard olundu cin hemân
Her ne dem azm-i âsmân itdilerse münhezim
- [207b]**
- 70 Anla şeytân kaçmasında zümre-i filden bed-ter
Dest-i hazretten perîşân oldu çün ehl-i zulem
- 71 Ol hasî ki atılınca cümle tesbîh kıldılar
Yûnusun tesbîhi misli batn-ı hutda çün lekem
- 72 Her dırahtân da'vetine hâdi'âne geldiler
Yürüdüler cümle ber-sâk çünkü anlar bî-kadem
- 73 Ol meyân râhîde anlar satr iderler zâhide
Bir 'acîb hatt-ı ekmele yok vukû'ı ez-kalem
- 74 Ebr-i bârân seyri misli hep dırahtân geldiler
Kasd-ı hıfz itmek temûzın harrını kılmak 'adem
- 75 Mâh-i tâb mu'cize için ben kasem kıldım şehâ
Kalb-i pâke oldu nisbet çünki mebrûr hem kasem
- 76 Sıdk ile Sıddıki anla gâr içinde cem' olub
Tarf-ı küffâr belki îşân oldu cümle kûr u kem
- [208a]**
- 77 Gâr içinde çünki anlar gussa-mend-i dil degil
Ferd mûlâzım yok didiler askeri gözi zulem
- 78 Anlar üzre gördi küffâr 'ankebûtun nescini
Didiler kim bunda yokdur çün kebûter döndi hem

- 79 Ol kula kâfî Hudâdur hıfz-ı gayra urma gûş
Bil demürden cübbesiz kim olmaya dahi 'utum
- 80 Ol zamâne zulmi teklîf itmede kıldım meded
Bir takarrüb hâsıl oldu olmaz anda zulm ü gam
- 81 Ben gınâ-yı dünyâyı hem kılmadum andan taleb
Lîk lutfun kıldı izhâr itdi ihsân hem kerem
- 82 Vahy-i hâbda olma münkir çünkü virdi Hak ana
Bir musaffâ kalbdür ancak olmaz uyku anda hem
- 83 Ol nübüvvet anı der-hâb vahyini ol hazretün
Ola mı münkir mu'ânid anda şânı muhtelem
- [208b]**
- 84 'Âlîdür cümle nebîler vahyi olmaz kesb ile
Ger haber virse gayibden yokdur anda ez-tühem
- 85 Çok marîze irdi eşfâ mesh-i destünden anun
Bil halâsı hem sarî'den kalmadı kim anda gam
- 86 Kahtu yıllar gark-ı ni'met oldu çün itdi du'â
Sâl siyâhı gurre-mânend oldu hem de pür-ni'âm
- 87 Ebr-i cûd ki pür-matarla zann idersin vâdiler
Mevc-i deryâ akmasıdur yâ ki 'Armin seylü hem
- 88 Şol 'alâmet zâhirinde kıl beni terk vasf idem
Şol zuhûrî nâr-ı mihmân gicelerde der-'alem
- 89 Dizmiş olsan dürri cânâ hüsni artar zâhiren
Der-hazîne olsa zâhid kadrine irmezdi kem
- 90 Her medîhin medhi bildüm künhine vâsıl degil
Çünkü oldu şâh-ı mürsel menba'ı hulk [u] şiyem

[209a]

- 91 Ol hurûf [u] lafzı hâdis bil kelâmı hazretün
Ma'nâsı oldur sıfâtı bî-şüphe vasfı kıdem
- 92 İktirânı yok zamâne çün kadîmin vasfıdur
Bildirir kim bize haşri dahi hâl-i 'Âd İrem
- 93 'Âlem içre mu'cizâtı bâki zâhid anla hoş
Cüz nebîler mu'cizâtı gitdi anlar yok devâm
- 94 Şüphe koymaz zâr-ı kâşif ol ki münkir oldılar
Çünkü câmi' cümle hükmi dahî hâdidür ümem
- 95 Şol mu'âriz oldı ol kim kıldı andan ol rücû'
Ol bed-endîşe 'adûlar oldı münkâd ana hem
- 96 Ol fesâhat kıldı reddin ol 'adûnun da'vesin
Dest-i cânî red misilli bil gayûrın ez-hurem
- 97 Ma'nâsıda mevc-i deryâ bil ziyâdedür dahi
Cevher-i deryâ mukâbil olmadı hüsn [ü] kıyem

[209b]

- 98 Hiç ola mı 'addi anun çün 'acâib sırrı var
Çok tilâvet bil getürmez ol fütûrı hem nedem
- 99 Ol gıdâ-yı rûh [u] candır çeşm-i kalbe kare hem
Habl-i hakdur buldı fevzi kim ki oldı mu'tesim
- 100 Kim okursa anı cânâ bil cehennem havfiçün
Vird-i bâriden söyüندی kalmadı sûz-ı elem
- 101 Havz-ı Kevser misli Kur'ân yüzleri eyler beyâz
Şol ki 'âsî bî-'ameldür gele anlar ke'l-fahim

102 Hem Sıratdur togrılıkda hem 'adâlet halka ol
Hak tarîke basmak olmaz bil ki ansız hiç kadem

103 Şol ki mülhid tan olur mı anı münkir olsa ol
Hem tecâhülden gelüpdür çün mu'anid ol fehim

104 Dîdede ger olsa ağrı nûr-ı şemsi görmez ol
Lezzet-i âbı ne bilsün ol dehân-ı pür-sekam

[210a]

105 Âsitânın hâki ancak melcei tâliblerin
Sa'y kimler ol piyâde nâkalarda ba'zı hem

106 Âyet-i kübrâ vücûdı anlar anı mu'tebir
Cism-i pâki ni'met ancak halkı andan mugtenem

107 Kıldı seyri şâh-ı mürsel bil haremden tâ harem
Bedr-i kâmil seyri misli gice ola pür-zulem

108 Tâ ki eflâke iriştin çok terakkî virdi Hak
Bir ehad bâliğ degildür yitmez ol akl u fehim

109 Cümle geçdün enbiâyı irdün 'alâ menzile
Şol ki mahdûm itdi takdîm rütbesinde ber-hadem

110 Eyledin kat'-ı menâzil nüh felekden 'ulve sen
Mevkeb üzre hem mürûrun çünki sensin zü-'alem

111 Tâlibi yokdur merâtib kâtı' oldun cümleten
Hâsıl oldı çün tekarüb görmedi ehl-i himem

[210b]

112 Her makâm-ı ulve cânâ bi'l-izâfet irgürüp
Matlûb oldun ref' ile sen misl-i müfred der-'alem

113 Vâsıl oldun ol cemâl-i yâre gözler görmedi
Mahrem-i râz oldun ana dîdelerden müktetem

- 114 Mecma'-i fahr oldun ammâ kâbil olmaz iştirâk
Her makâmı geçtin amma olmadı kes müzdehem
- 115 Ol ki a'tâ sanadır ki ol mekâdirde 'ızem
Ol ki ni'met bahş olundu mümteni'dür fehim hem
- 116 Ey cemâ'at müslimûn kim müjde oldu bizlere
Rükn-i muhkem bir şerî'at kâbil olmaz inhidâm
- 117 Didi ekrem Hak ana kim çünki dâ'î bizlere
Kendü ekrem olmasında ümmet ekrem ez-ümem
- 118 Ol Nebînün bi'setünden korkdı ol kalb-i 'adû
Sayha-i hâ'il tuyunca tagılur gâfil ganem
- [211a]**
- 119 Zâ'il olmaz bil Nebîmiz cenk yirinde ber-karâr
Ol kadar küffârı alçak kıldı san lahm-ı vezam
- 120 Eylediler kasd firârı ol 'adû-yı hâksâr
Hem temennî eylemişler 'afvı eklin ol ruham
- 121 Ol giceler geçse bilmezler hisâbın zâhidâ
Ol 'adûya irmeyince eşher oldur zü'l-harem
- 122 Seyyid-i sâha nüzûli bir misâfir oldu dîn
Kasl-ı a'dâda dilâver oldu anlar zü-karim
- 123 Ol dilâver çekdi İslâm askerini ber-'aded
Cenkde çâpük oldu anlar misl-i mevc-i mültetim
- 124 Merd-i hâlisdür kim anlar işleri hasbî durur
Kal' idüpdür asl-ı küfri oldu kâmi' cümle hem
- 125 Buldı nusret anlar ile dîn-i İslâm ser-be-ser
Ol garîbe irdi vuslat şâd olupdur gitdi gam

[211b]

- 126 Hayr-ı ba'l [ü] hayr-ı eble oldı mekfûl dîn-i hak
Kâbil olmaz teytemi o dahi zevcden hâli hem
- 127 Ol dilâverler su'âli cenk yirinden itdiler
Dîn için kurban olupdur âb yerine dökdi dem
- 128 İt su'âli sen Huneyn'den hem dahi Bedr ü Uhud
Kimse görmez bu helâki çünkü bed-ter ez-veham
- 129 Kırmızı kana boyanup ol kılinc-ı nusreti
Koymadılar hiç siyâhı dinle cânâ ez-lemem
- 130 Nîze ile yazdı anlar ol 'adû dîn cimini
Bir ta'insiz kalmadı yir çekdi hatt ehl-i kalem
- 131 Pür silâhdur şol dilâver yüzlerinde nûr-ı Hak
Gül letâfet revnak ile imtiyâzi ez-selem
- 132 Bâd-ı nusret neşr idüpdür kokusun bil anların
Sanki anı cây-ı gülzâr goncalardan açdı fem
- [212a]
- 133 Zahr-ı esbde ol dilâver sanki muhkem ot gibi
Ancak ol fâris olupdur yokdur anda ez-hurum
- 134 Ol dilâver şiddetünden dîl 'adûlar muztarib
Gitti 'aklı kendülerden bilmez insan ez-ne'am
- 135 Şol kese ki irse nusret o resulden zâhidâ
Bil mülâkât itse leyse açmaz ana kat'a fem
- 136 Sen görürsün hep muzaffer bende-i sâdıkları
Hem görürsün dîn-i a'da oldı makhûr münkasım

- 137 Ol Muhammed itdi inzâl hısın-ı dîne ümmetin
Sanki arslan yavrusıyla kıldı kasdı der-ecem
- 138 Ol kelâm-ı Hak urupdur hâke kim eyler cidâl
Seyf-i kâtı' oldu hüccet çok berâhîn hem hisam
- 139 Sana kâfi mu'cizedür 'ilmi anın 'ârifâ
Cahiliyyet vakti ol dem hem müeddeb der-yetem

[212b]

- 140 Medhine oldum mülâzım ol recâ-i 'afv için
Ekseri 'ömrüm geçüpdür şi'r ile gayre hadem
- 141 Şi'r [u] hizmet itti teklîf bir umura pür-hatar
Şol ki hayvân misli sevk-i hedy içindür ber-cerem
- 142 Ben hedâ-yı şi'r ile hizmete oldum mukîm
Bir 'amel yok hâsılımda cümle ismi hem nedem
- 143 Nefsi sen gör ol ticâret kılmada itmiş ziyân
İştirây-ı dünyâ kıldı dîni ahzi yokdı hem
- 144 Bey' idüpdür bâkî mülki ol fenâya satdı o
Aldanur bey' [u] şîrâda hasılı yok der-selem
- 145 Kıldım ise ben günâhı bozmadım 'ahdim şehâ
Desti urdım habl-i şer'a olmadı hiç munsarım
- 146 Var benimçün şol ki zimmet ben didim nâm-ı Muhammed
Ol ki evfâ cümle nâsdan 'ahde eyler ihtimâm
- [213a]**
- 147 Ol şefâ'at kânı levlâk almasa destim benim
Vâ ki hasret ben garîbe olsa zillet in kadem
- 148 Kim temennî itdi lutfun anı mahrûm kılmaz ol
Ümmet-i hâlis olanı mahrûm itmez ez-kerem

- 149 Fikrümü kıldum mülâzım çend-i müddet medhine
Anda buldum ben halâsum dahi hayr-ı mültezim
- 150 Ol 'atânun fevtin itmez ben fakîr-i fâkadan
Çünkü bârân nâzil oldu bitdi ezhâr der-ekem
- 151 Medhüme kılmam vesîle mâl-ı dünyâ çün zehîr
Çok 'atâyâ kıldı ana mehdi içün bil herem
- 152 Yok benümçün yâ Muhammed sığınacak bir mahal
Şol zamânı 'ârız olsa çok belâ yevmü'l-kıyam
- 153 Ol keremden itme mahrûm câhuna mazhar kılub
Ol kerîme muttasıfdur çünki ism-i müntakim
- [213b]**
- 154 Hayr-ı dünyâ hem de ahret cümle cûdından senün
Aldı 'ilmün ma'deninden ilmi çün levh-i kalem
- 155 Ey gönül kesme ümîdin olsa cürmün bî-'aded
Çün kebâ'ir ma'firetde oldu zâhid san lemem
- 156 Şol gün ki kılsa taksîm rahmetini bir 'ibâd
Her günâhun mikdârınca bulunur ol fi'l-kasem
- 157 Ol ricâmun kılma aksin yâ îlâhi lutf idüb
İ'tikâdum her ne ise kılma anı münhezem
- 158 Lutf-ı dâreyn ile mesrûr kıl bu 'abd-i kemtere
Ger belâ 'ârız olursa geldi ana inhizâm
- 159 Ol salâtı hem selâmun ebrûna fermân idüb
Yağdur anı bî't-tevâlî ber-nebiyyi muhterem
- 160 Hem dahi ashâb u âle kim ki tâbî' anlara
Yağdur ana ol ki mü'min hem tâkiy-yi ber-devâm

[214a]

- 161 Esdügince ol dıraht-ı bâne ol bâd-ı sabâ
Hem de sâ'ik 'ıyş olanlar eyledükce hoş negam
- 162 Ey Na'îmî gâfil olma hâlisâne ümmet ol
İt salâtı hem selâmı ol resûle subh [u] şâm
- 163 İt şefâ'at rûz-ı mahşer yâ Muhammed bendene
Çün vücûdun rahmet ancak hem şeffî-i hâs u 'âm
- 164 Âsitânun hâk-i mahza tûtîyâ-yı çeşm-i dîl
Kime irse ol gubârdan oldu rûşen gitdi gam

KAYNAKÇA

Ayyıldız, Erol (1998). "Harputi'nin Kasîde-i Bürde Şerhinin Dilbilgisi ve Belagat Açısından İncelenmesi". *Dünü ve Bugünüyle Harput Sempozyumu*. Elâzığ.

Kaya, Mahmut (1992). "Bûsîrî". İslam Ansiklopedisi. C. 5. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. 468-470.

Kutluk, İbrahim (hızl.) (1989). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. Ankara: Türk tarih Kurumu Basımevi.

Özel, Ahmet Murat (2014). "Ka'b b. Züheyr ve İmam Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'lerinin Klasik Edebiyatımız ve Kültürümüzdeki Yansımaları". III. *İslami Türk Edebiyatı Sempozyumu*. İstanbul.

Sezer, İsmail Hakkı (1985). *İmam Bûsîrî ve Bürde'si*. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.

Şahin, Ebubekir Sıddık (1997). *Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Şerh ve Tercümeleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Şener, Osman Zahit (2013). *Tuhfe-i Nâilî Metin ve Muhtevâ II. Cilt, S. 1000-1263*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.

Yazar, Sadık (2011). *Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

